

KNJIŽEVNOST.

Katoliški verouk za realko, učiteljske in dekliške liceje. Prva knjiga: Verske resnice (dogmatika). Po I. in II. gimnazijski veroučni knjigi priredil dr. Ivan Svetina. V Ljubljani 1913 (VII + 176 str.). V založbi »Katoliške Bukvarne«. Cena vezani knjigi 2 K 80 h. — Ta nova učna knjiga je potrjena od cerkvene oblasti in odobrena od naučnega ministra za zgoraj navedene šole. Dotičnim zavodom je s tem jako ustrezno, kajti Svetinova »fundamentalna« in Pečjakova »dogmatika« sta pač za te zavode preobširni. Obe ti knjigi je g. pisatelj tako spretno združil v eno, da se ji prav nič ne pozna dvojni vir. V izbiri tvarine je imel srečno roko. Razvrstil je na 176 straneh vse to, kar je glede verouka potrebno mladini, ki ji je knjiga namenjena. Izpustil ni nobenega vprašanja, ki je večje apologetične vrednosti. Za podlago vsem nadaljnjim resnicam je postavil dokaz o bivanju božjem. Nato govori nakratko o zgodovinskih virih, iz katerih se dokazuje resničnost katoliške vere, o Kristusu Bogu in o katoliški Cerkvi. Dokazi so vseskozi pregledni in lahko umljivi, akoravno se je moral g. pisatelj boriti s tesnostjo odkazanega jim prostora. Isto se lahko reče o drugem delu: »Resnice katoliške vere«. Dokazi za posamezne resnice so sicer tuintam precej okrajšani, a zdi se mi, da brez škode za njih moč. Katehet lahko dokaz obširneje razvije, a njegovo jedro imajo učenci v lepi, jasni obliki v učni knjigi. Zlasti dokaz o neumrljivosti človeške duše je jasno utemeljen. Knjiga se bo prav lahko predelala v enem letu, ker ni obširna. G. pisatelju bodo za to knjigo gotovo hvaležni zlasti tisti veroučitelji, ki morajo v enem letu obdelati dogmatiko in fundamentalno. *J. Mlakar.*

Nemščina brez učitelja I. del. Nemška slovnica za samouke. Druga, predelana izdaja. Priredil Pavel Novak. — Prvi natis je hitro pošel; druga izdaja je zelo spopolnjena. Cena 1 K 20 h. — Nemščina brez učitelja II. del: Slovensko-nemški razgovori v vsakdanjem življenju. Cena 1 K 20 h. — Jako praktična in poljudno sestavljena knjižica za Slovence, ki morajo med Nemci iskati kruha.

Slovarček slovenskega in nemškega jezika. Sestavil dr. J. Šle b i n g e r, c. kr. profesor v Ljubljani. — Cena 1 K 20 h. — Prirejen je ta slovarček za začetnike in samouke, pa tudi šolska mladina ga bo s pridom rabila pri učenju nemščine. — Vse te knjige je založila Katoliška Bukvarna v Ljubljani.

Amerika in Amerikanci. Spisal J. M. Trunk. — Od tega dela so izšli 10., 11. in 12. zvezek; s temi zvezki je dovršena lepa knjiga, ki smo o njej že v »Dom in Svetu« obširno pisali in jo priporočili. — Cena knjigi, vezani v izvirne platnice, je 12 K 50 h. — Naročila sprejema: J. M. Trunk, Beljak, Koroško.

Gorenjska knjižnica XI. zvezek. V Kranju 1913. — Izdaja, zalaža in tiska »Tiskovno društvo v Kranju«. — Cena 30 h. — Objavlja več leposlovnih črtic, P. Bohinjčev predavanje o Petru Hicingerju in A. Koblarjev spis: Meje loškega gospostva freisinskih škofov. — XII. zvezek obsega dr. Iv. Pregljevo spevoigro v enem dejanju »Ribičeva hči« z vsakdanjo snovjo, ki pa je

obdelana živahno, zato bo za predstavljanje efektna in za naše odre primerna, ker se lahko brez posebnih sredstev čedno opremi.

Petra Bohinjca izbrani spisi. I. zvezek: Drobnice. Kranj 1913. — Peter Bohinjec je svoje vrste pisatelj; najrajši obdeluje posebno v zadnjem času historične snovi, ima krepek slog s kratkimi stavki, lep jezik, se ne izgublja v impresionističnem opisovanju. V tem zvezku je zbral pripovedke za mladino, ki so izšle v letih osemdesetih v »Vrtcu«. Vse so mične in za mladino primerne. Le romantična povest o češki knežni je pač za bolj odrastle. Glede jezika bi bilo želeli, da bi ga bil pri starejših spisih in novejših spravil v sklad, ker so to zbrani spisi, ki pač zahtevajo enotnega jezika. Značilno je za pisatelja, da je prvi zvezek svojih izbranih spisov začel z drobnicami, ki so četudi sladke le srednje vrste blago. Drugi pisatelji se svetu predstavijo v izbranih spisih z najboljšimi deli. Peter Bohinjec ima med drobnimi svojimi spisi tudi prave bisere, posebno iz prvih let svojega pisateljskega življenja. Ker ima pisatelj Bohinjec globok pogled v človeško dušo in pozna v živo življenje narodovo, ker je bogat v idejah in zasnovah, zato smemo pričakovati, da nam bo objavil v izbranih spisih poleg že natisnjenih tudi še mnogo novih zanimivih in izbranih del, ako bode kritično izbiral in marljivo rabil zadnjo pilo, ki je za dovršenost dela nujno potrebna. —n.

Jugoslovansko vprašanje. Vladimir Knaflič. Schwentner v Ljubljani. — Knaflič veliko piše, ima dosti zdrave sodbe, kaže obširen pogled in je časih tudi objektivni, da bi mu le ne zasenečevala obzorja antiklerikalna manija. Pričujoča razprava pač ni njegova najboljša stvar, je sila slabo disponirana, meče najrazličnejše stvari eno zraven druge, izreka večkrat presenečujoče naivne, malo pretehtane sodbe in bi bila pač primerna za serijo člankov v političnem dnevniku, ne pa za knjigo. Da bi dala razprava kakih novih smeri, tega gotovo še pisatelj o njej ne verjame, neglede na to, da o jugoslovanskem vprašanju prav z ozirom na Slovence in Hrvate še najmanj govori. Pač pa je ravno v tem poglavju (VI.) najbolj vpoštevanja vredno vprašanje: ali trializem ali ne, kjer navaja pisatelj za svoje sicer jako malo določno orisano, na samoupravi vseh narodnosti slovence in vendar v bistvu centrališko naziranje o Avstriji nekaj tehtnih razlogov. Kaj več pozitivnega pa iz tega vendarle ni mogoče izluščiti in zato bo čitatelj v brošurici našel več dobrih polemičnih argumentov proti oficialni politiki naše monarhije nego političnega kažipota za našo bodočnost. Bilo bi bolje, da bi bil Knaflič s knjižico še počakal. *F. T.*

O najvažnejših političnih in socialnih strankah in strujah ali kratek uvod v praktično politiko. Spisal Ljudevit Furlani. (Ljudska knjižnica, izdaja Vekoslav Spindler, Celje.) Slovensko ljudstvo rabi političnega pouka. Samoposebi je umevno, da se more tak pouk gibati le v smeri že obstoječih političnih strank, ki so živ izraz različnih kulturnih in socialnih stremljenj

v narodu. Kdor bi hotel naše politično življenje načeloma premotrivati iz kakega takozvanega nadstrankarskega stališča, bi bil čisto sigurno tudi pristransk. Vsako politično razbistrivanje ima nujno znak propagande na sebi, naj bo namenjeno najširšim masam ali pa samo inteligenci. Pač pa se zahteva v takih publikacijah neka mera pravičnosti, ki se v dejanskem političnem boju v sorazmerju z njegovo večjo ali manjšo intenzivnostjo zanemarja. Furlanijeva knjiga pa je tako tendenčopolitična, da ne pomenja nobenega političnega izobraževanja, ampak golo agitacijo za štajersko narodno stranko. Pisatelj sam že v uvodu ne pušča nobenega dvoma o tem, da stoji njegovo »znanstveno razbistrivanje političnih pojmov« pod

metu in bi si bil pisatelj spričo dejstva, da imamo Slovenci o vseh družboslovnih problemih, ki so podlaža za politično izobrazbo, že tri obširna dela: Krekovo, Ušeničnikovo in Knafličevo, vso svojo socialno filozofijo lahko brez škode prihranil, zakaj, kolikor on vse to popularno razklada, služi izključno vse le za propagando štajerskega slovenskega liberalizma. Furlanijeva razprava o liberalizmu zamolčuje vse njegove kvarne strani in je pisatelj vso literaturo o tem ali prespal, ali pa jo namenoma zamolčuje; kar pa o socializmu razpravlja, je zelo površno, saj pisatelj pripisuje vse socialne dobrine, ki imajo v socialističnem gibanju svoj izvor — liberalizmu. Najbolj je Furlaniju na poti klerikalizem, ki ga obširno pobija,

VHOD V DARDANELE PRI GALIPOLJU.

znakom absolutnega nasprotstva do S. L. S., koje »moč sloni samo na nevednosti in politični neizšolanosti našega ljudstva«. Količkaj znanstveno izobražen človek se že principiuelno ne more spoprijazniti z mislijo, da bi kako svetovno naziranje, kaka lep-slovnostna struja, kako gospodarsko gibanje in kaka politična stranka mogla biti absolutno slaba, da nima na sebi prav ničesar upravičenega ali da pomenja v vsakem oziru le škodo; Furlani pa z neverjetno navivnostjo vsako v okviru katoliških načel nastalo politično in socialno gibanje smatra za — naravnost nedopustno, fundamentalno pogrešeno in v vsakem oziru kvarno. To stališče je razumljivo pri agitatorju, ne pa pri človeku, ki se ponaša z znanstvenim umevanjem političnih vprašanj. Furlanijev uvod o družbi in državi je kratka zbirka običajnih fraz o tem pred-

in sicer z argumenti, ki se v ničemer ne razlikujejo od onih, ki jih ponavlja svobodomiselnost dnevno časopisje dannadan z vso plitvostjo in enostranstvijo. Furlani ve, da je pravzaprav sv. Pavel oropal ženo enakopravnosti v cerkvi, iz česar sledi seveda tudi manjpravnost žene v družabnem življenju sploh; Furlani ve nadalje, da v prvotni cerkvi ni bil duhovnik tisti, ki je opravljal posebno božjo službo, marveč so bili vsi kristjani duhovniki, Furlani tudi ve, da cerkev države sploh ne priznava, ampak da ima vse biti le cerkev. Krščanski socializem so Slovenci popolnoma posneli po nemški krščanski socialni stranki, zadružništvo je konkurenca bankam, Marijine družbe in Orli nimajo nobenega etičnega in vzgojnega namena, niti ga ne izvršujejo; o političnem in gospodarskem ter izobraževalnem delu S. L. S. ne ve Fur-

lani prav ničesar, pač pa si dovoljuje neke citirati sv. Tomaža Akvinskega, ki mu je pa ravnotako neznan kakor mu je neznan marsikaj drugega. Višek vsega je seveda štajerska narodna stranka, o kateri se kot priloga h knjigi ponatiskuje celo program. O velikih državnopravnih problemih jugoslovanstva, ki se tudi Slovencev zelo tičejo, Furlani ne ve več povedati kot eno, dve strani splošnih fraz in se za zgodovinski politični razvoj narodnostnega vprašanja v slovenski politiki komaj kaj briga. Pač pa posvečuje samo po-

lemiki zoper Orle več nego vsem drugim problemom slovenskega strankarskega življenja, kar dovolj označuje veliko omejenost njegovega stališča. Če se tako šušmarstvo primeroma tako obširno oceni, je to le zavoljotega, da se pribije nedopustnost take vrste političnega izobraževanja slovenskega ljudstva, saj imamo celo od nasprotne strani o tem predmetu že jako informativno, zadosti objektivno in z resničnim umevanjem spisano delce (dr. Lončarjevo).

F. T.

TO IN ONO.

Še nekaj opomb o prevodih. V zadnjem »Dom in Svetu« je dal R. Gradovin nekaj nasvetov, kaj naj bi se pri nas predvsem prevajalo. Bodi mi dovoljenih k tistim nasvetom še nekaj pripomb! — Naše književne razmere niso take, da bi se mogli pri prevajanju ozirati le na »elito«, n. pr. le na umetnike, ki naj bi se ob umetninah drugih narodov učili in izpopolnjevali. Celó, če pravimo, da prevajamo za inteligenco, je obseg še vedno preozek: knjižarji morajo skoraj vedno računati s širšimi sloji, če naj pokrivajo stroške. Odtod sledi, da se ne moremo in ne smemo ozirati pri prevodih le na »formalno-umetniško« plat, ampak na celotno estetično vrednost in — naj bo to isto ali ne — na splošno kulturni in še zlasti etični vpliv prevodov. Zlasti mi katoličani, ki nam je krščanska kultura in krščanska nravnost našega ljudstva eden prvih idealov, moramo to odločno poudarjati. En prevod več ali manj, to končno ni odločilno, odločilno pa je, kako bodo ti prevodi kulturno in nravno vplivali na ljudstvo. — Učiteljica krščanske nravnosti je pa nam Cerkev. In Cerkev je skrb tudi književnosti. Zato morajo biti katoličanu kakor v drugih stvareh tako tudi v tej pravci navodila Cerkve. Cerkev nam je dala neka splošna navodila, kakšnih knjig naj ne beremo, nekatere knjige pa je še izrecno zaznamenovala, da bi jih katoličani kar kratkomalo pustili (razen če jih mora kdo radi kakega posebnega vzroka študirati, za kar mu Cerkev že da dovoljenje). In prav na to se je R. Gradovin premalo oziral. Med drugimi deli priporoča knjige, ki jih je Cerkev za splošnost izrecno prepovedala. Take knjige so: Viktor Hugo, Notre-Dame de Paris; Flaubert, Madame Bovary; Zola. Morda bo dobro, če navedem iz »Indeksa« še druge romanopisce, katerih dela je Cerkev izrecno prepovedala. Te so: Balzac (vse romane), Fleury Jules (Champfleury, vse romane), Sand George (vse romane), Dumas oče in sin (vse romane), Sue Eugène (vse romane), Zola Emil (vse romane). Splošno je pa prepovedala »obscenna« dela. — Mislimo, da ne bo na kvar umetnosti, našemu ljudstvu pa le v prid, ako se ravnamo po teh navodilih Cerkve. Cerkev nam ne nalaga dolžnosti iz »kaprice«, marveč le, ker ve, da zahteva to naš živi interes. Rajši manj užitka, pa bodi tisti čist užitek zares lepe umetnosti!

Dr. A. U.

Predstava Drabosnjakove pasionske igre l. 1911. V spisu »Nekaj črtic o slovenskih pasionskih igrah na Koroškem« v 1. številki lanskega »Dom in Sveta« trdim po poročilu rojaka iz Štebna pri Bekštanju, da se je maloška ali bekštanjška igralska družba razšla

in da so prodali večinoma vse kostume in gledališko opravo. To pa ni res. Spis je bil že v Ljubljani sprejet za »Dom in Svet«, ko je »Mir« vabil k predstavi Kristusovega trpljenja v Štebnu pri Bekštanju. Igro so predstavljali l. 1911. na cvetno nedeljo, na velikonočni ponedeljek ter na belo nedeljo. Vodi jo še sedaj g. Ivan Graber, p. d. Kramarič, gostilničar in cerkveni slikar, ki je rojen l. 1845. Predstavljajo jo domači igralci, ki so večinoma člani požarne brambe. Pri tej priliki omenjam, da je g. I. Graber imel tudi dve božični igri, ki so ji na Spodnjem Koroškem igrali, kateri je hotel tudi v Štebnu predstavljati z domačimi igralci. Ker pa mu nobena ni ugajala, je spisal sam po »Ben-Hurju« novo božično igro, ki so jo štebenski igralci pred nekaterimi leti predstavljali na več krajih in ki je ljudem prav ugajala. (Poročilo Graberjevo.) Lep kraj je — Šteben pri Bekštanju. Leži ob železniški progi, ki vodi iz Področčice v Beljak in ki veže karavanško in tursko železnico. V bližini je slikovito Baško jezero s prijaznim otokom. V dnu se zrcalijo razdrapane Karavanke, sivi Dobrač in vsa rajska okolica. Ker je v bližini Beljak, bijejo tukaj hud naroden boj. Vroča tla! Tukaj je deloval v šestdesetih, sedemdesetih letih učitelj F. Wigele, Ziljan, ki je pisal v »Učiteljskega Tovariša« lepe vzgojeslovne članke, ki je sodeloval pri Einspielerjevih »Stimmen aus Inner-österreich« ter pri celovškem »Slovencu«, katerega je urejeval duhovnik Božič. Bil je odbornik »Trdnjave«, političnega društva v Celovcu, deloval na političnem polju, postal tovarnar, a imel nesrečo. Nazadnje je postal zopet učitelj, a ne več na Koroškem, ampak na Dolenjskem. Njegovi potomci še živijo na Kranjskem. Lepo se ga spominja † Jože Vošnjak v »Spominih« II. zv. str. 110—111. Primerjaj tudi str. 138! A pustimo te zgodovinske reminiscence in se vrnimo k igri! — Bela nedelja 1911. Po blagoslovu se zbira ljudstvo na ograjenem prostoru, kjer stoji na oni strani Graberjeve gostilnice, čez cesto, med kmečko hišico in skednjem preprost, iz desk zbit oder. Celó kuliso ima — eno! Radovednega ljudstva se kar tare. Na cvetno nedeljo je prodal blagajničar vstopnic za 372 K, na velikonočni ponedeljek za 172 K, na belo nedeljo pa za 92 K. Vstopnina je majhna, za 60—80 vinarjev sedi v sprednjih vrstah, stojiš pa za 20 vinarjev, torej ceneje kakor v Oberammergau! — Predigra. Zastor se dvigne. Na oder stopi pastir, ki poje »pastirsko« — cerkveno pesem. Dobro grlo ima — kakor pravimo. Prvo kitico poje na desni strani odra, drugo na levi itd. — zadnjo pa na sredi. Po kostumu pa ni tak